

NOGLE DIPLOMER FRA RING KLOSTERS ARKIV FRA TIDEN 1257–1371

EN FORELØBIG REDEGØRELSE

Af Helge Sjøgaard

Under forarbejdet til en udgave af Resens Atlas, Århus stift, er nedenstående hidtil ukendte diplomer kommet for dagen, hvis betydning synes så stor, at en publicering vil være på sin plads.

Til Uppsala Universitetsbibliotek, Det kgl. Bibliotek, Statsbiblioteket i Århus, Stednavneudvalget og Diplomatarium Danicum bringes en tak for udstrakt hjælp og imødekommethed, der også rettes til prof., dr. phil. Anders Bjerum og redaktør C. A. Christensen for råd ved gengivelsen af teksterne, hvis mangler forfatteren alene bærer ansvaret for.

I

OVERLEVERINGEN

I sin skildring af de middelalderlige danske bogsamlinger beklager dr. Ellen Jørgensen, at domkapitlernes litterære og kulturelle virksomhed ikke har fundet nogen forsker, skønt andre sider af deres historie er blevet dyrket stærkt¹⁾, og i en senere bog vender hun tilbage til emnet i en mere snæver betydning ved at fremhæve, at kapitlerne efter reformationen rummede folk, der bevarede den historiske tradition på stedet og efter evne samlede og afskrev, hvad middelalderen havde efterladt, for at gengive det i humanismens nye form²⁾. Det kan måske blive vanskeligt at bevise, at bispesæderne i middelalderen mere end andre steder dyrkede historien, men det er dog ikke usandsynligt, at Annales Ripenses er fremkommet ved biskop Christiern af Ribes medvirken, da de selvstændige efterretninger i årbogen bringer mange meddelelser om ham. Fra det middelalderlige Århus er der ikke bevaret historiske arbejder af samme art som Ribe-årbogen eller den livfulde Exordium monasterii Caræ Insulæ. Anderledes bliver det efter 1536. Tidens litterære kredse forstod betydningen af reformationen, og Ellen Jørgensen har ret i, at der i de nyordnede domkapitler sad mænd, som var optaget af at bevare forbindelsen med fortiden. I Århus havde Johannes Peträus Horsnensis, Hans Pedersen Horsens, påtaget sig denne opgave. I sammenligning med det

¹⁾ Ellen Jørgensen: Studier over danske middelalderlige Bogsamlinger. Hist. T. 8, IV, p. 4 ff.

²⁾ Ellen Jørgensen: Historieforskning og Historieskrivning i Danmark indtil Aar 1800, 1931, p. 66.

rige liv, der udfoldede sig i Ribe på samme tid, var det beskedent, hvad der blev ydet i Århus, hvor man ikke som i den vestjyske by havde en Hans Svaning og en Anders Sørensen Vedel med særskilte historiske opgaver. Hans Pedersen Horsens kan ikke sidestilles med disse to mænd, men må ud fra sine efterladte værker henregnes til gruppen af flittige samlere, der ordnede deres stof efter et annalistisk skema uden at stræbe mod målet, som ellers stod humanismen for øje, at give en sammenhængende, årsagsbetonet skildring. Han kan heller ikke sammenlignes med en personlighed som den jævnaldrende Cornelius Hamsfort den Yngre, med hvem han kun havde det tilfælles, at heller ikke han oplevede at se sine historiske arbejder trykt, og det må foreløbig henstå som uafgjort, om der har været nogen forbindelse mellem dem. De to historikers bispekrøniker har tilsyneladende kun almindelige ligheder indbyrdes, og der kan ikke bygges noget på, at Cornelius Hamsforts fader af samme navn besad et kanonikat i Århus, da han i øvrigt ikke havde nogen forbindelse med byen. Hans Pedersen Horsens noterer dog hans død 1580 i sine *Annales*.

Der indtraf tilmed det uheld, at kun nogle mindre betydelige digte af ham blev trykt, mens de to historiske arbejder lige til nutiden i almindelighed blev anset for tabt³⁾. Hvis ikke andre grunde talte for det, ville alene den fornyede fremdragen af hans manuskripter give ret til at hente hans navn frem fra forglemmelsen. Hvad man hidtil kendte af hans arbejder var i det væsentlige et uddrag af hans *Catalogus episcoporum Arhusiensium*, udført af Jens Bircherod og bevaret i Langebeks excerpter nr. 209⁴⁾. Hele manuskriptet har været i Peder Resens bibliotek og brændte 1728, men også Stephan Stephanius har ejet et eksemplar, der med hans øvrige sager kom til Sverige efter hans død 1650 og nu findes i Kalmar läroverks bibliotek. En fotografisk kopi foreligger i Det kongelige Bibliotek (ms. phot. 26, 4to). Titlen lyder: *Catalogvs pontificvm ecclesiae Arhusiensis chronologicus, ab anno Christi DCCCCXLVIII ad annum CIOIOLXXXIV, cui multa memorabilia de rerum Danicarum et ecclesiae ejusdem annalibus collecta inseruntur, conscriptus et in ordinem digestus ab Johanne Petræo Horsnensi* (Liste over Århus kirkes bisper, ordnet efter deres år, fra Christi år 948 til året 1584, med indskud af meget bemærkelsesværdigt fra Danmarks og dens kirkes historie, skrevet og redigeret af Hans Pedersen Horsens). Skildringen fortsætter dog lige til 1591 med omtalen af Albert Johansens valg og ordination til bisp i År-

³⁾ Endnu i H. Ehrencron-Müller: *Forfatterlexikon*, IV, 1927, p. 161, regnes *Annales* for at være gået til grunde. For *Catalogus* er fejltagelsen rettet i supplementet 1932, p. 332. Heller ikke Chr. Behrend og Gunnar Knudsen mener, at Hans Pedersen Horsens' bispekrønike er bevaret (*Atlas Danicus*, VI B, Viborg Bispedømme, 1934, p. 21, note).

⁴⁾ Trykt af H. F. Rørdam under titlen *Optegnelser om kirkelige Personer i Aarhus i 16de Aarh.* af M. Hans Pedersen Horsens, *Kirkehist. Saml.* 3, III, p. 342-44.

hus dette år. Der er ikke grund til at komme nærmere ind på dette værk, da alle oplysninger om det allerede er omhyggeligt samlet⁵⁾, og for dette emne har det heller ikke større interesse, men må dog nævnes, fordi det indeholder forskellige oplysninger om sin forfatter, om hvis første leveår der kun kendes lidt. Hans Pedersen Horsens må antages at være født i byen, han tog navn efter, og at have gået i dens latinskole. Senere er han kommet til katedralskolen i Århus, idet han beretter, at han 14. maj 1562 blev discipel her, og 1570 blev han indskrevet ved universitetet. 1572 foretog han en rejse til Gotland og Pommern, og 1579 disputerede han sammen med Niels Villadsen, den senere sognepræst ved *set. Olufs sogn* i Århus, for magistergraden i Wittenberg. 1580 optræder hans navn i Leipzigs universitets album⁶⁾. Hans øvrige virksomhed kom særlig til at falde inden for de kirkelige institutioner i Århus, katedralskolen, hvis rektor han var, Åby kirke, hvor han var sognepræst 1602–1617, og lektoratet ved kapitlet, ligesom han nåede at blive provst for Hasle herred. Han døde 1617 og blev begravet i domkirken. Gravstenen er forlængst forsvundet, men dens tekst er bevaret⁷⁾.

Det andet manuskript, han har efterladt, nævnes vist først i den danske litteratur af H. F. Rørdam, der gør opmærksom på, at det omtales hos Olof Celsius: *Bibliothecæ Upsaliensis historia*, 1745 (p. 104)⁸⁾. Også dette arbejde har tilhørt den yngre Stephanius, der har givet det følgende titelblad: *Antiquitates Rerum Danicarum Conlectore M. Johanne Petreio Horsnensi, Canonico qvondam Arhusiense, qvas mihi dono dedit filius ipsius M. Christiernus, Ludirector Arhusiensis, Anno Christi CIOIOCXIX* (Den gamle danske historie, samlet af magister Hans Pedersen Horsens, fordem kannik i Århus, gave fra hans søn magister Christian, rektor i Århus, i Christi år 1619). Som det fremgår af årstallet, har han fået det som ung mand, og sammen med de andre sager kom det også til Sverige, hvor det findes i Uppsala Universitetsbibliotek med signaturen DG 40. Det kongelige Bibliotek har med stor velvilje ladet fremstille et fotografisk aftryk (ms. phot. 168, 4to), der har muliggjort en nærmere undersøgelse af indholdet, ligesom de anførte sidetal er dem, der er noteret på det fotografiske eksemplar. Desuden har Uppsala Universitetsbibliotek med stor imødekommenhed stillet originalen til rådighed på Statsbibliotekets læsesal.

Bogen omfatter 393 sider, der dog ikke alle er beskrevne, hist og her findes tomme blade, og andre steder er flere eller færre mindre blade indskudt. Det er tydeligt at se, at forfatteren har søgt at tilvejebringe en årbog, hvor han har benyttet levetiden for bisperne i Århus som grundlag og inden for den enkelte biskops liv årene. Arbejdet er dog ikke nået ud

⁵⁾ Poul Rasmussen: *Hans Pedersen Horsens' Catalogus pontificum* som Kilde til Aarhus Stifts ældste Historie. Kirkehist. Saml. 6, V, p. 407–32.

⁶⁾ Kirkehist. Saml. 2, II, p. 519.

⁷⁾ H. F. Rørdam: *Om Slægten Bordum eller Bording*. Kirkehist. Saml. 3, VI, p. 591.

⁸⁾ H. F. Rørdam i Kirkehist. Saml. 3, III, p. 342.

over stofindsamlingens stadium og viser derved, hvor mange vanskeligheder en historisk interesseret dengang mødte, når han ville dyrke sit fag. Hans Pedersen Horsens begynder sin skildring 1122 og fortsætter til 1612, men der er store lakuner. Det er en selvfølge, at der for den ældste tid ikke kunne tilvejebringes en sammenhængende række år med fyldige notitser, men også for den senere tid er der påfaldende mangler. For årene 1344–1455 findes overhovedet ikke optegnelser. Sproget er hovedsagelig latin med enkelte tilføjelser på dansk, og hele årbogen fortjener engang en særskilt behandling. I nyere tid er den blevet omtalt af Ellen Jørgensen⁹⁾ og sidst af Poul Rasmussen i hans ovennævnte afhandling. Noget ukendt værk er den således ikke.

Opmærksomheden skal her henledes på en samling middelalderlige breve, indført p. 345–352 mellem notaterne for årene 1583 og 1584, med hvilke de ikke har nogen forbindelse. Som de er indført mellem de annalistiske optegnelser, fremtræder de som *disjecta membra*, og det har været nødvendigt at foretage en fuldstændig omredigering. I manuskriptet er de ordnet på denne måde: p. 345 indeholder brevet nr. 2, brevet nr. 3 og begyndelsen af brevet nr. 6, der fortsætter på p. 346, hvor det efterfølges af brev nr. 7 og slutningen af brev nr. 8. Derefter følger brev nr. 1 og begyndelsen af brev nr. 12. P. 347 indledes med en oversættelse af brev nr. 1, derefter følger et åbent brev af 18. nov. 1601 fra Århus kapitel med en erklæring om, at det efter anmodning af lensmanden på Skanderborg slot Valdemar Parsberg¹⁰⁾ har oversat nogle gamle breve. Selv om kun begyndelsen anføres, er der ikke grund til at tvivle på, at det drejer sig om de afskrevne diplomer. P. 348 bringer en oversættelse af brev nr. 2, brev nr. 3 og brev nr. 12, der p. 349 følges af en oversættelse af brev nr. 10, nr. 9 og nr. 6, som afsluttes øverst p. 350, hvor der fortsættes med en oversættelse af brev nr. 7 og slutningen af brev nr. 8, hvorefter bringes begyndelsen af oversættelsen af brev nr. 8 og en påbegyndt, ufærdig oversættelse af brev nr. 11. P. 351 indledes med slutningen af brev nr. 12, hvorefter følger brev nr. 11, referaterne nr. 4 og 5 samt tingsvidnet nr. 10, der afsluttes øverst p. 352 og efterfølges af brev nr. 9. Det hele sluttet med begyndelsen af brev nr. 8.

Denne opregning efterlader et indtryk af planløshed, men det er ikke helt tilfældet. Man må gå ud fra, at *Antiquitates rerum Danicarum* var anlagt og dens sider allerede for en stor del udfyldt, da Hans Pedersen Horsens lærer brevene fra Ring kloster at kende 1601 ved Valdemar Parsbergs henvendelse om en oversættelse. Formodentlig har han som medlem af kapitlet deltaget i oversættelsen og har haft den bedste lejlighed til at af-

⁹⁾ Ellen Jørgensen: *Stephanus Johannis Stephani Manuskriptsamling*. Nordisk Tidsskrift för bok och biblioteksväsen, IV, 1917, p. 21.

¹⁰⁾ Valdemar Parsberg var lensmand på Skanderborg 1597–1604. Ring klostrets gods hørte under ham.

skrive dem på et tilfældigt, tomt sted, han finder i sin årbog, begyndende med p. 345, som han fylder med p. 346, hvorefter han springer hen til p. 351–352, der tilsammen rummer resten af den latinske tekst. Den danske oversættelse må forudsættes indsat senere på de mellemliggende to blade p. 347–350. Ved afskriften af diplomerne har han formentlig søgt at opløse vidissen fra 1332 (nr. 8) i sine bestanddele, men har ikke givet sig tid til en grundig overvejelse af den rigtige fremgangsmåde, så selve vidimeringens tekst falder i to adskilte dele, af hvilke den sidste bringes i direkte tilknytning til diplommet af bisp Esger af Århus (nr. 7).

Endvidere ser det ud til, at Hans Pedersen Horsens har forsøgt at ordne teksten i to rækker, de latinske med arabiske tal og oversættelserne af brevene med romerske tal. Christopher 1.s brev af 1257 bærer nr. 1 og oversættelsen nr. I, beretningen fra A. Ugotsen m. fl. nr. 2, men dens oversættelse nr. III, idet indledningen til domkapitlets brev fra 1601 er signeret II. Indberetningen fra bisp Peder Ugotsen o. a. er mærket nr. 3 og dens oversættelse nr. IIII, Johannes Offesens lejekontrakt af 1371 bærer nr. 4 og oversættelsen nr. V, Stig Andersens fuldmagt af 1333 er betegnet nr. 6 og dens oversættelse nr. VI, mens tingsvidnet fra nr. Djurs herreds ting af 1333 har nr. 5 og dens oversættelse igen nr. VI. Derefter ophører brugen af arabiske tal, men oversættelsen af Erik Menveds brev af 1301 har nr. VII og oversættelsen af bisp Esgers brev om ålegården med slutningen af vidissen fra 1332 er mærket nr. VIII. De øvrige aktstykker bærer ikke numre. Heller ikke denne simple ordning har Hans Pedersen Horsens kunnet gennemføre.

Det hele frembyder sig som et hastværksarbejde, der er udført, uden at der først har været tid til at overveje, hvorledes det skulle gøres, og overstregninger med rettelser viser sammen med tomme pladser, der senere skulle udfyldes, at der mere har været lagt vægt på hurtigheden end nøjagtigheden, ligesom forkortelserne, der alle hører til de gængse, er anvendt tilfældigt og planløst. Ikke desto mindre har Hans Pedersen Horsens gjort sig fortjent ved at have haft øjet åbent for værdien af aktstykkerne, der er de eneste, der er bevaret fra Ring klostres arkiv¹¹).

Endvidere må det antages, at han efter at have indført brevene på p. 345–352 har forsøgt at notere diplomerne på den plads i årbogen, hvor de efter deres datering hørte hjemme, men at han har opgivet det efter at have afskrevet diplommet nr. 6 fra Erik Menved under 1301 p. 156 og diplommet nr. 7 fra bisp Esger under 1307 p. 162. Derimod er det p. 185 bemærket, at brevet nr. 1 fra 1257 er blevet vidimeret af bisp Svend, idet vidissen fejlagtigt er blevet henført til 1330, et af de mange vidnesbyrd om den flygtige arbejdsmåde.

Landsarkivet i Viborg har på en henvendelse velvilligt meddelt, at der

¹¹) Repert. 1, IV, p. 68, og 2, VIII, p. 110.

ikke i domkapitlets arkiv er bevaret noget om Valdemar Parsbergs henvendelse til det i 1601 om en oversættelse, og man må således gå ud fra, at de foreliggende afskrifter nu er de eneste bevarede. Ved en gengivelse af dem må det være opgaven at respektere teksten i den form, hvori den foreligger, for at give et indtryk af arbejdsmåden, dog med de enkelte stykker ordnet så vidt muligt efter tidsfølgen. Helt har det ikke kunnet gennemføres, og forkortelser er opløst og anført inden for [], mens forsøg på rettelser og suppleringer af teksten er givet i < >. I øvrigt er i det væsentlige reglerne fra *Diplomatarium Danicum* fulgt. Velkendte forkortelser er bevaret (f. eks. *forne*). Værdien af afskrifterne af de enkelte diplomer er omtalt i kommentarerne til dem.

Foruden den latinske tekst bringes også den danske oversættelse. Nogle vink til fastsættelsen af den oprindelige ordlyd giver den ganske vist ikke, men det kan have betydning at se, hvorledes Hans Pedersen Horsens har arbejdet med det vanskelige problem at give en oversættelse, der dækker indholdet af brevene, og den viser hans opfattelse af dem og deres bidrag til tidens historie. Selvfølgelig har han haft det solide kendskab til latin, som enhver akademiker dengang ejede, og hvis han havde bestræbt sig for det, kunne han have givet en mere nøjagtig afskrift af teksterne. Man må nu nøjes med at fastslå, at arbejdsmåden har været for hurtig, og der er hist og her distraktionsfejl af samme art, som kendes alle steder, hvor det afsluttende eftersyn mangler. Man må ikke bedømme det som et færdigt arbejde; det er kun overleveret på et indledende stadium, og det har måske ikke været hensigten at anføre brevene *in extenso* i den færdige årbog, men blot at referere deres indhold som et lille bidrag til kongernes og Ring klostres skæbne. Det har sikkert kun været aktstykkernes høje alder i almindelighed og deres tilknytning til en velkendt østjysk lokalitet, der har givet dem værdi, og der vides ikke noget om, at han har haft forbindelse med Ring kloster eller egnen ved Kolindsund.

Man må gå ud fra, at de her trykte aktstykker har været sammenhørende, og i Skanderborgske Registratur anføres under brevene fra de to østlige herreder på Djursland følgende: »Noch findis i en conuolut sammenn bunden hos forschreffne Synderherritz breffue adtschillige pergamentz schiøder, gaffue breffue och stadfestilsze breffue paa den aalegaard vdj Grinnow, och er forschreffne conuolut noterit medt dette tall 78¹²⁾. Det vil ses, at denne betegnelse på indholdet passer på de aftrykte breve, og registratures efterfølgende nr. 79 er et brev af Erik af Pommern fra 1424 om en gård i Revn og en ålegård foruden andre ejendomme, som nævnes i forvejen. Dette aktstykke har Hans Pedersen Horsens efter al sandsynlighed ikke kendt, idet der ikke hentydes til det, og de gengivne diplomer er da formentlig alle dem, der var sammenfattet under registratures nr. 78.

¹²⁾ De ældste danske Archivregistraturer v. T. A. Becher, I, 1854, p. 223, nr. 78.

Efter over 200 års indsamling er det så overraskende at støde på diplomer, der er bevaret gennem en dansk overlevering, men hidtil ukendte, at en vidtdreven skepsis over for ægtheden er berettiget. Hvis der er foretaget en forfalskning, er det ikke Hans Pedersen Horsens, der er den skyldige, da han manglede forkundskaberne. Selv om han kendte diplomtekster fra Århus-bogen, var denne viden ikke tilstrækkelig til at opbygge en troværdig ordlyd, og han kunne ikke vinde det ringeste ved et falsum af denne art. Hvis aktstykkerne helt eller delvis er forfalskede, er det sket i middelalderen, da klostrets administration kunne have fordel af at sikre sig kongernes og stormændenes skriftlige bekræftelse på ejendomsretten, selv om en dokumentation af klare rettigheder ikke var nogen garanti for, at de blev respekteret. Det må forudsættes, at brevene er ægte i den forstand, at Hans Pedersen Horsens har gengivet deres tekst så nøjagtigt, han kunne det, og at han er gået ud fra, at der ikke forelå nogen forfalskning. Det må i hvert enkelt tilfælde drøftes, om sproget eller andre sider af den ydre form og indholdet opfordrer til at vise forbehold. På forhånd kan det dog anføres, at hvis de ældste breve er falsificater, forudsætter det, at bisp Svend og hans kapitel ved udstedelsen af brevet af 1332 24/5 (nr. 8) ikke har kunnet skelne mellem ægte og falsk eller bevidst har udgivet falsk for ægte.

Om brevenes overlevering kan det yderligere bemærkes, at det også af den ydre form fremgår, at afskriften af brevene er indført senere end den oprindelige årbog, idet de og de anførte notater andre steder i håndskriftet er skrevet med en bredere pen, ligesom flere afsnit af dem er skrevet skødesløst.

Topografisk er angivelserne lidet fyldestgørende, men efterfølgende løsning synes at svare bedst til ordlyden. En hjælp er herredsinddelingen, da ålegården i Revn ligger i sønder Djurs herred, mens de andre har hørt under nørre herred. Nørrebæk, som nævnes i brev nr. 1 af 1257, kan ikke identificeres med Kolind å (Djurs å), men må opfattes som vandløbet, der på generalstabens målebordsblad kaldes Lille Mølle å og forud havde sit udløb i Kolindsund ved landsbyen Revn i Vejlbys sogn. Denne stedfæstelse støttes ved, at brevene nr. 11 og 12 af 1363 og 1371 direkte anfører, at ålegården ligger i Revn. Til samme lokalitet må brevet nr. 6 af 1301 henføres, uanset at det taler om en ålegård »in amne Grinnøh«, der må oversættes, »en å ved Grenå« ligesom den tilsvarende vending i brev nr. 1. Derimod synes brevene nr. 2–5 at dreje sig om en anden ålegård, anlagt til skade for nonnernes i Revn. Brev nr. 7 fra tiden 1306–25 angår ligeledes en ålegård, som forringede nonnernes og har ligget i nørre herred, til hvis indbyggere diplomet er rettet. Inden for samme område må den nybyggede ålegård have været liggende, som omtales i brevene nr. 9 og 10, begge af 1333.

Det vides ikke, hvornår de originale aktstykker er gået til grunde, men

da et syn over Skanderborg slot 1645 efter den lige afsluttede krig meddelser, at der i brevkammeret manglede 18 skuffer med indhold i brevs-kabet, er det muligt, at Ring klostres arkiv er forsvundet under ødelæg-gelserne i krigen med Sverige 1643–45¹³).

II.

TEKSTER MED KOMMENTARER

Ring **1257, 15. maj.** **1**

Christopher 1. overdrager nonnerne i Ring kloster en ålegård i Nørre-bæk på Djursland.

A: tabt, Aa: vidisse af 1332, 24. maj, tabt, Aa 1: afskrift af Hans Pedersen Horsens i Antiquitates rerum Danicarum, p. 346, hvor den er beregnet: 1.

Christopherus dej gratia Danorum Sclavorumq[ue] rex omnib[us] p[ræ]sentes literas inspicientibus in vero salutari salutem. Constare vo-lumus p[ræ]sentibus et futuris, quod nos sanctimonialib[us] de Rind quoddam olgarth in anne Grindøghæ, qui vulgo d[ic]itu[r] Nørrebech, di-miserimus jure p[er]petuo possidendum sub obtentu gratiæ nostræ di-strictius inhibentes, ne q[ui]s dominas moniales dicti loci p[ræ]sumat sup[er] hac donatione aliquatenus molestare, sicut regiam euitare voluerit vltionem. In cuius rej euidenciam p[ræ]sentes literas eis contulimus si-gilli nostri munimine roboratas. Datum in Rind anno d[omi]nj MCCLVIJ idus Maij præsentib[us] d[omi]nis Arnfasto, p[ræ]posito Falstriæ, Ni-colao Hak, quondam marska[l]co, Petro Finnonis filio, tunc dapifero, et Tuchone Star.

Oversættelse p. 347.

Christopher med Guds naade Danmarckes oc Sclauis konning alle den-nem, som dette breff sier, helssen vdj Vor Herre. Det skall være vitterliggt dennem, som nu er oc komne skulle, att wj haffue vundt oc effterladt nunderne wdj Rind en aaleg[a]rd vdj Grindhoæ aa, huilke[n] almindelig kaldis Nørrebech, till euindelig ejedom, forbydendis strengelig vnder vor hyllist oc naade, att ingen fordriste sig till disse gode nunder vdj forne sted j nogen maade forfang at gjøre paa denne vor skenck oc gaffue, saa frempt hand ville vndfly vor kong[e]lige straff. Thill huilken sags vitter-lighed vy haffue stadfestit dennem dette breff med voer secret. Giffuit i Rind anno d[omi]nj 1207 den 15. maey, offueruerendis disse herrer Arnfast, proust vdj Falster, Niels Hack, fordum marskalek, Peder Findssøn, den tid essen dreier, oc Tyggi Star.

¹³ Stiernholmb, Skanderborg, . . . Deris Besigtelse, Skeed, in Novembrj och Decembrj Anno 1645. Orion II, 1851, p. 203.

1257, 15. maj–1259, 29. maj.

2

Beretning fra A. Ugotsen og andre om bygning af en ulovlig ålegård med forslag om dens nedlæggelse.

*A: tabt, Aa: vidisse af 1332, 24. maj, tabt, Aa 1: afskrift af Hans Pedersen Horsens i *Antiquitates rerum Danicarum*, p. 345, hvor den er betegnet: 2.*

Da beretningen er fremkaldt af et overgreb mod Ring klostres ålegård, der først overgik til nonnerne 15. maj 1257 (se nr. 1), og er rettet til Christopher 1., som døde 29. maj 1259, må den være fra den mellemliggende tid.

Illustrissimo d[omi]no suo C. dei gratia Danorum Sclavorumq[ue] regj A. Vggetsen, E. Vghetsen, P. Palnis[sen], T. Mickelssen debitum in omnib[us] subjectionis famulatum. Excellentie vestre significamus, quod ad mandatum vestrum [secun]da feria proxima ante ascentione[m] d[omi]nj Grindæ personaliter accedentes conuocatis melioribus illius herit et eorum testimonijs diligenter examinatis invenimus d[omi]n[um] Andream Aghissen quoddam piscatorium, quod vulgariter dicitur aleggath, in damnum et destructionem piscatorij sanctimonialium de Rind contra omnem justiciam minus juste <noviter> ædificasse, licet idem piscatorium bis, primo ad mandatum excellentissimi regis Dan[orum] Valdemari, patris vestri, piæ memoriæ, [secun]do ad mandatum fratris vestri Abel depositum fuerat funditus et destructum. Vnde majestatem regiam, quantum possumus, rogamus intuitu dej et justicie jniuriam dictarum sanctimonialium diligenter pensantes, <ut> sæpe dictum piscatorium, cum sit ædificatum contra leges patriæ, deponi et funditus destrui per literas v[est]ras districti[us] præcipiatis.

<noviter>: Aa 1 noverit. <ut> tilføjet.

Oversættelse p. 348.

Sin stormectigste herre C. med guds naade Danmarkis oc Sclawis konge A. Wghetssen, E. Wghetssøn, P. Palnissen, T. Mickelssen voris plictige vnderdanige tieniste i alle maade. Wi giffue eders højmectighed tilkiende, at vi effter æders mandat komme i egen person thill Grindohæ anden dagen nest for vor Herris himmelfard oc forssamlett di beste mend der i herridet och flittelig offuereyeyet deriz vindissbyrd. Da befandt vy her Anders Aagissen at haffue ladit opbygge emod ald retferdighed med jngen skiell it fiskeri, huilcket almindelig kaldis aaleg[aa]rdt, di nunders i Rind deris fyskeri thill skaade oc aubreck, wansiet at samme fiskeri thuende sinde, førstegang effter høyloglig kongis Waaldemari, eders faders (salig Jhukommelsse) mandat, anden gang effter eders broders Abels mandat er bleffuen affskaffit oc i grund ødelagt, huorfore vi bede eders kong[elige] Maiest[æt] paa det vnderdanigste <for> guds oc retferdigheds skyld vilde verdis med flid at offuerveye for^{no} fromme nunders Wret oc strengelig befale ved eders breffue offte omtald fyskeri, effterdj den er bygt emod voris fæderne lands loug, at affskaffis oc i grund affbrydis.

1257, 15. maj–1259, 29. maj.

3

Beretning fra bispen i Århus Peder Ugotsen med andre herrer om en ulovlig ålegård ved Grenå med forslag om dens nedlæggelse, se foregående diplom.

A: tabt, Aa: vidisse af 1332, 24. maj, tabt, Aa 1: afskrift af Hans Pedersen Horsens i Antiquitates rerum Danicarum, p. 345, hvor den er betegnet: 3.

Efter de samme grunde, som er anført for det foregående diplom, må dette ligeledes dateres til de sidste 2 år af Christopher 1.s regering.

Illustriss[im]o d[omi]no suo [?] C. divina gr[at]ia Danorum Sclavorumq[ue] regi. P. eadem gratia Arusiensis episcop[us], N., dict[us] Brock, N. Palnissen, S. Fætehlingh salutem et debitæ reverentiæ famulatum. Excellentiæ v[est]ræ s[ignifi]cam[us], q[uo]d d[omi]n[us] Andreas Aghissen piscariam vnam construxerat apud Grindøgho, vbj nunquam antea erat piscaria, nam a d[omi]no P., tunc archidiacono, nunc episcopo, quondam erat constructa et a patre vestro bonæ memoriæ statim judicabatur destruenda, p[ro]p[ter] quod majestatem v[est]ram intime exoram[us] <et precamur, ut> dictam piscariam judicetis destruendam et piscariam d[omi]nj prioris de Rind jure debito valjturam.

<et precamur, ut>: teksten opviser en tom plads.

Oversættelse p. 348.

Sin stormectigste herre C. aff guds naade Danmarckes oc Sclauis konning P. aff samme naade biscop vdj Aarhuss, N., som kaldis Broch, N. Palnissen, S. Fæthling helsen oc vor skyldige vnderdanighedz tieniste. Giffuendis eders høymectighed till kiende, at her Anders Aagissen haffde opbyggt it fiskeri hoss Grindhoæ der, som aldrig til forne haffue verrit fiskerj, vden at den var till forne opbyggt aff herre P., den tid erckedegen oc nu biscop, oc aff eders fader salig ihuekommelsse bleffuit dømp[et] strax att affbrydes, huorføre vy ydmygeligen bede eders maiestett villde befale for benefnt fiskeri at affbrydis oc herre prioris aff Rind fiskeri at bliffue ved sin forige mackt.

1257, 15. maj–1259, 29. maj.

4

Omtale af det andet literæ ammonatoriæ i en sag fra Christopher 1.s tid.

A: tabt, Aa: vidisse af 1332, 24. maj, tabt. Referat af Aa af Hans Pedersen Horsens i Antiquitates rerum Danicarum, p. 351. Da det er overleveret sammen med brevene om Ring klostres fiskegårde på Djursland, må det antages at dreje sig om dem og at høre til den angivne tid.

Illustriss[im]o d[omi]no suo C. divina gratia Daniæ Sclauorumq[ue] regj etc. ejusdem tenoris cum secundis ex ordine literis.

1257, 15. maj–1259, 29. maj.

5

Omtale af det tredie literæ ammonatoriz i en sag fra Christopher I.s tid.

A: tabt, Aa: vidisse af 1332, 24. maj, tabt. Referat af Aa af Hans Pedersen Horsens i Antiquitates rerum Danicarum, p. 351. Da det som det foregående er overleveret sammen med brevene om Ring klostres fiskegårde på Djursland, må det antages at dreje sig om dem og at høre til den angivne tid. Foran teksten betegnet: ⊖

Illustrissimo d[omi]no suo [et cetera] ejusdem tenoris cum tertijs ex ordine literijs.

Århus

1301, 16. juni.

6

Erik 6. Menved tildømmer Ring kloster en ålegård i »Grenå å«.

A: tabt, Aa: vidisse af 1332, 24. maj, tabt, Aa 1: afskrift af Hans Pedersen Horsens i Antiquitates rerum Danicarum, p. 345–346. Diplomet er ligeledes indført under året 1301 p. 156, men denne afskrift giver intet bidrag til et bedre tekstgrundlag.

Aktstykket er dateret 1301, den salige Vilhelm confessors dag. M. Cl. Gertz anfører i Vitae sanctorum Danorum, 1908–1912, p. 288, at abbed Vilhelms helgendag var 16. juni. Da Erik 6. imidlertid 1301, 4. juni, udsteder et brev i Rostock og 1301, 28. juli, et andet i Warnemünde (se Dipl. Dan. 2, V, 1943, nr. 153 og 154), og det ikke er sandsynligt, at han i den mellemliggende tid har været i Århus, kan brevet være udstedt i kongens navn af kammermesteren.

E. divina gr[ati]a Dan[orum] Sclavorumq[ue] rex Norreherrith Dyuresæ inhabitantib[us] salutem et gratiam. Noverint, q[uod] nos conventu[m] monialium in Rind sepem, q[uæ] d[ic]itu[r] aleggath, in amne Grinnøh, quam annis plurib[us] pacifice possederant et q[ui]ete, adjudicamus libere possidendam inhihentes sub obtentu gr[ati]æ nostræ districte, ne q[ui]s cujuscunq[ue] conditionis sit ip[s]orum conuentum sup[ra]dicta sepe libere vsitanda jmpediat vel molestet, provt indignationem nostram voluerit evitare. Datum Aruss a[nn]o d[omi]ni MCCC p[ri]mo in die beatj Vilielmi co[n]fessoris, teste d[omi]no Canuto, dilecto camerario nostro.

Oversættelse p. 349–350.

E. med guds naade Danmarekis oc Sclauis koning ynsker dennem, som boe vdi nørre herrit Dyersøe, salighed oc naade. Ditt skall vere vitterligt, att vi haffue tildømt di gode nunders conuent i Rind en fiskegje[r]d, som kaldis aaleg[aar]d, i Grindho aa till en fri eyendom, huileken di vdi mange aar haffuer hafft m[ed] fred og rolig haffuit, forbydendes strengelig vnder vor hyllist oc naade jngen, huad som helst det vere kand, forne conuent paa samme fiskegerdtz fri brug forhindring eller forfang att

giøre, saa frempt di velle vndflye voer Wgunst oc vræde. Datum Aarh[us] anno d[omi]nj MCCCJ paa s. Vilhelmi confessoris dag, offueruerin[de] oss elskelige herre Knud, voer cam[m]erer.

Aa 1: faa frempt

1306–1325.

7

Befaling fra bispen i Århus til præsten Thrygillus i Enslev om at fjerne en ålegård i Grenå å.

A: tabt, Aa: vidisse af 1332, 24. maj, tabt, Aa 1: afskrift af Hans Pedersen Horsens i *Antiquitates rerum Danicarum*, p. 346.

Brevet kan dateres til tiden 1306–1325, da Esger Juul var bisp 1306–1310 og Esger Bonde bisp 1310–1325.

E. divina gr[ati]a Arhusiensis e[pisco]p[us] norræ herrith Dyresø constitutis salutem in d[omi]no. Mandamus d[omi]no Thrygillo sacerdotj in Ænsløff, vt sepem in amne Grindøgh pro anguillis capiendjs constructam, quam et<iam> sepem dilect[us] antecessor noster d[omi]n[us] Johannes, quondam Arusiensis episcopus, decrevit esse removendam, infra quindecim dies removeat nullaten[us] omissurus sub amissione officij sui. Datum <... MCCC ...> crastino assumptionis beatæ virginis.

et<iam>: Aa 1 et. <... MCCC ...> tilføjet.

Oversættelse p. 350.

E. aff guds naade biscop vdj Aarhus helser dennem, som bygge oc boe j nørre herit Dyersø, vdj vor Herre. Vi befale her Trogeld, p[ræ]st i Ens-løff, att hand jnden fempten dage affskaffe[r] den fyske gierde i Grindo aa, som erre oppebyggt till aalefang, huilckend gierde vor elskelig formand her Johannes, fordum biscop vdj Aarhus, befalede at affskaffis, forsømmende det jngelunde vnder sit embidis fortabelsse. Giffuit <... MCCC...> paa vor frue himmelfardz dag.

Brevet er ligeledes indført p. 162 under året 1307. Denne tekst giver intet nyt, men hvis dateringen er rigtig, må bispen være Esger Juul.

Århus

1332, 24. maj.

8

Bisp Svend af Århus med domkapitlet vidimerer en række skrivelser om Ring klostres ålegård på Djursland.

A: tabt, Aa: afskrift af Hans Pedersen Horsens i *Antiquitates rerum Danicarum*, begyndelsen, til og med: sequuntur, continentes, p. 352, slutningen fra og med: E. divina gr[ati]a, p. 346. Første stykke er mærket: Sueno. Ad primas literas p[er]tine[n]t hæc sequentia I, formentlig en hentydning til, at vidimeringen er begyndt med diplom nr. 1 af 1257, 15. maj. Skellet mellem de to dele er angivet med: ||. Det kan ikke ses, hvor mange breve vidissen har omfattet.

Omnibus p[ræ]sens scriptum cernentib[us] Sueno miseratione divina e[pi]sco[p]u[s] Arhusiensis totumq[ue] capitulum ejusdem eccl[es]iæ salutem in d[omi]no sempiterna[m]. <Notum> facimus vniuersis in verbo veritatis publice protestando nos vidisse et diligenter p[er]legisse literas patentes illustrissimorum principum et alior[um] virorum nobilium et fide dignorum non rasas aut abolitas nec in aliqua sui parte vitjatas de verbo ad verbum tenores, q[ui] sequuntur, continentes. || <Christopherus, dej gratia . . . (nr. 1), Illustrissimo d[omi]no . . . (nr. 2), Illustriss[im]o d[omi]no . . . (nr. 3), Illustriss[im]o d[omi]no . . . (nr. 4), Illustrissimo d[omi]no suo . . . (nr. 5), E. divina gr[ati]a . . . (nr. 6), E. divina gr[ati]a Arhusiensis . . . (nr. 7). In huius visionis et p[er]lectionis evidentiam sigilla n[ost]ra præsentibus literis duximus apponenda. Actum et datum Aruss anno d[omi]nj MCCCXXX s[ecund]o do[mini]ca proxima ante ascensionem d[omi]nj.

<Notum> tilføjet. <Christopherus . . . (nr. 6)> tilføjet.

Oversættelse p. 350.

Alle, dette breff ser, hellsse Sueno aff gudtz naade biscop vdj Aarhus med samme kierckis menige capitell euindeligh i vor Herre. Giør vitterligt for alle i sandhed oc obenbare bekiende oss at haffue siet oc flittig lest høymectige førster oc andre friborne oc trofaste mends obne breffue vskrabte, wformoltet oc ey i nogle maade skad[et], jndhollende ord fra ord, som effterfølger. || <. . .> Thill vitterlighed, att vi dette haffue siet oc lest, lade vi henge vore signet v[n]der dette vort breff. Skreffuit oc giffuet vdj Aarhus anno MCCCXXXIJ neste søndag for vor Herris himelfart.

1333, 23. februar.

9

Stig Andersen skøder en ålegård i Grenå å til Ring kloster og giver sin tjener Suening fuldmagt til at foretage skødningen i hans navn.

A: tabt, Aa: Afskrift af Hans Pedersen Horsens i Antiquitates rerum Danicarum, p. 352.

Omnibus præsens scriptum cernentib[us] Stigotus Andersen de Vbbedorp salutem in d[omi]no sempiternam. Noverint vniuersi, quod latorj-b[us] præsent[ibus] d[omi]no Joseph priori de Rind ac sanctimonialib[us] ejusdem loci quoddam ædificium, quod aaleg[a]rt dicitur, in amne Grindhoæ in ascensu piscarij dictarum monialium in eodem amne conifero, scoto et libere resigno p[er] p[ræ]sentes. Insup[er] exhibitorj p[ræ]sentj Sueningo, famulo meo præ dilecto, plenam auctoritatem et largam potestatem ejusdem v[i]d[elice]t priorj et sanctimonialib[us] p[ræ]dictis dictum a[a]leg[a]rd scotandj, alienandi et libere nomine meo resignandj [con]fero p[er] p[ræ]sentes. In cujus rej testimonium sigillum meum p[ræ]sentib[us] duxj apponendum. Datum anno d[omi]nj MCCCXXX tertio in vigilia beatj Matthiæ ap[osto]li.

ascensu: Aa: assensu.

Oversættelse p. 349.

Alle, som ser dette breff, hellsse Stygge Anders[en] aff Vbbætorp euindelige i vor Herre. Giøer vitterligt for alle, at ieg giffuer skøde oc m[ed] fri villie oplade neruerinde bre[v]uiser her Joseph prior aff Rind <oc> fromme nunder samme sted it bygning, som kaldis aaleg[aa]rd, i Grindhø aae i munden paa for^{ne} nunders fiskeri i samme aa, oc giffuer herforuden denne bre[v]uiser min kiere tienere Suenning fuld myndighed oc fri mact at skøde, affhende oc vdi mitt naffn m[ed] fri villige att oplade for^{ne} prior oc fromme nunder forbemelt aaleg[aa]rd. Till huess ydermere vindessbyrd jeg lade henge mitt signete her neden for. Datum a[nn]o d[omi]nj MCCCXXX 3 sancti Matthiæ ap[osto]li afften.

<oc> tilføjet.

Nørre Djurs herreds ting 1333, 23. februar.**10**

Tingsvidne af nørre Djurs herreds ting om, at Stig Andersens tjener Suening på sin herres vegne skødede en ålegård i Grenå å til Ring kloster efter en ham meddelt fuldmagt.

A: tabt, Aa: Afskrift af Hans Pedersen Horsens i Antiquitates rerum Danicarum, p. 351.

Omnib[us] p[ræ]sens scriptum cerne[n]tib[us] Petrus Gøtissen miles, palno sacerdos in Vollby, Nicolaus, dictus Bugy, Laugo Grumissen, Palno Nielssen, Petrus Munck, Joannes Erickssen, Henric[us] Peterssen et Nicolaus Peterssen de <Kirial> salutem in domino sempite[r]nam. Noverint vniuersi nos sub a[nn]o d[omi]nj MCCCXXX tertio in vigilia beati Matthiæ ap[osto]li in placito Nøreherret Deyersø p[ræ]sentes fuisse, audivisse et vidisse, quod in eodem placito quidam Suæningus, famul[us] d[omi]nj Stigotj Anderssen coram nob[is] et alijs fide dignis cum autoritate <et> potestate sibi p[er] literas ap[er]tas ejusdem d[omi]nj Stigotj commissis sup[er] quadam sepe, q[uæ] aaleg[aa]rd dicitur, per eundem d[omi]num in amne Grindhøæ ex nouo constructa claustro Rinden scotanda constitutus exhibitorj præsentium d[omi]no Joseph, priori ej[us]dem claustrj ex parte ejusdem monasterij scotauit, alienauit et ex parte p[ræ]dicti d[omi]nj Stigoti libere resignauit jure p[er]pertuo possjdendam et pro sua voluntate ordinandam. Vnde quod vidimus et audivim[us] jn verbo protestamur veritatis. Jn cuius rej testimonium sigilla nostra p[ræ]sentib[us] duximus apponenda. Actum et datum anno et die p[ræ]notatis.

<Kirial>: Aa Eylaal. <et> tilføjet. clavstrj ex parte: Aa clavstri ex parte ex parte,

Oversættelse p. 349.

Alle, som dette breff ser, hellse vy Peder Gødyss[en] ridder, Palne prest i Wolby, Nicolaus, som kaldis Buggi, Laffue Grumissen, Palne Njelssen,

Peder Munck, Hans Erichssen, Henrich Pederss[en] og Niels Pederss[en] aff <Kirial> euindelig i vor Herre. Giøer vitterligtt for alle, att vy anno d[omi]nj MCC[C]XXX paa det tridie s. Matthiæ ap[osto]li afften paa nørre herrittz ting Deyerssøe oss att haffue verit neruerind[e], hørt oc seet paa sam[m]e ting, att her Styggi Anderssens tienere Suenning vaar skickit for oss oc andre trofaste med fuld mact oc myndighed, som han-nem vaar giffuett ved samme her Styggis obne breff paa en gierdssell, som kalldis aaleg[aa]rd, som var aff ny opsat ved samme herre i Grindha aa, att skøde Rinds closter, huilcke hand paa samme closters vegne skøde[t] <og> affhendett denne neruerende bre[v]uisser her Joseph, prior i sam-[m]e closter, oc paa for^{ne} her Styggis vegne oplod friuillig[e]n oplod til en euige ret oc eye[n]dom oc med sin fri villje at nyde oc brugge. Huilcket vi, effter som vi haffue seet oc hørt, vinde vdj sandhed. Thill huess yder-mere vindissbyrd vi laade henge vore signet her neden for. Skreffuit oc giffuit aar oc dag som forstaar.

<Kirial>: Eylaal <og> tilføjet.

1363, 10. november.

11

Stig Andersen lejer ålegården i Revn af Ring kloster.

A: tabt, Aa: Afskrift af Hans Pedersen Horsens i *Antiquitates Danicarum* p. 351.

Omnib[us] p[ræ]sens scriptum cernentib[us] Stigot[us] Andreæ miles salutem in d[omi]no. Noverint vniuersi me de sorore Helena Nielssdaater, priorissa, et toto conuentu in Rindis closter quandam piscatoriam dictam aaleg[aa]rt in Reffne ad dies meos et dilectæ vxoris meæ Towe pro quinq[ue] march[is] p[ur]i et duabus lestis et dimidia annuo <...> conduxisse, ita quod dicta piscatoria post mortem nostram sine omni redemptione et impetitione nostrj <... sive> contradictione hæredum nostrorum et aliorum quorumcunq[ue] <integra reddatur>. Datum sub sigillo meo a[nn]o d[omi]nj MCCCLX tertio in profesto beati Martinj.

<...>: Aa tom plads. <sive> tilføjet. <integra reddatur>: Aa tom plads.

Oversættelse p. 350.

Alle, dette breff ser, hellsse Styggi Anderss[en] ridder i vor Herre. Giør vitterligt for alle mig att haffue fest aff syst[er] Elline Nielssdatter, priorisse, oc den gants[k]e conuent i Rindis closter et fiskerj, som kaldis aaleg[aa]rdt i Reffne vdj min oc min kiere høstrues Towis liffs tid for fem <...>.

1371, 29. september.

12

Johannes Offesen lejer ålegården i Revn af Ring kloster.

A: tabt, Aa: Afskrift af Hans Pedersen Horsens i *Antiquitates Danicarum* p. 346 og p. 351. Delingen er angivet ved: ||.

Omnib[us] p[ræ]sens scriptum cernentib[us] Johannes Offesen salutem in d[omi]no sempiternam. Noverint vniversi p[ræ]sentes et futurj me de sorore Hilleborg, priorissa, et toto conuentu in monasterio Rind quandam piscaturam, dictam oleg[aa]rd, in Reffne ad dies meos pro octo lagenis salis conduxisse conditione mediante, quod dicta priorissa vel suj succes[s]ores a me quatuor lagenas salis || infra festum s[an]cti Johannis baptistæ et quatuor lagenas salis infra festum s. Michaelis in Arusia p[er]cipiat et subleuet annuatim. Datum meo sub sigillo anno d[omi]nj MCCCLXX primo festo s[anc]tj Michaelis archangeli.

Oversættelse p. 348.

Alle, som ser dette breff, helsse jeg Johannes Offessen euindelig i vor Herre. Maa alle vide, som nu ere oc komme skulle, mig at haffue fest j min tiid aff syster Hylleborg, priorisse, oc det gandske conuentt i Rinde closter itt fiskeri, kallis oleg[aa]rd, i Reffne for viij tønnder salt m[ed] sliig vilkor, att forbemeltt priorissa oc hindis effterkommere skall aff mig oppebere oc annamme aarlig vj Aarhus iij tynder strax effter setæ[!] Hans baptistæ fest, dj andre fire strax effter s. Mickels dag. Giffuit vnder mitt signet a[nn]o d[omi]nj MCCCLXXJ paa s. Mickels dag.

*

Fra 1257 er der bevaret 12 breve, udstedt i Danmark, deraf 4 af kongen, og det ene af dem angår ikke danske forhold, men giver Reval lybsk ret, og i alt er der fra Christopher I.s kongetid kun bevaret 213 diplomer af alle slags eller referater af dem ifølge en optælling efter stoffet i Diplomatarium Danicum. Sproget i diplommet af 1257 15/5 viser lighed med udformningen af brevene af 1253 18/8 for Esrom kloster, 1257 3/5 for Løgum kloster og 1258 27/8 til Herrested¹⁾. Af de til slut anførte personer kendes Arnfast som vidne i Erik Glippings brev af 1259 28/12 og brevet den følgende dag til Ribe domkirke²⁾, men kun i brevet fra 1257 henføres hans stilling til Falster. Niels Hak optræder i et diplom fra 1254 16/7, 1259 11/3, og endnu 1267 og 1272³⁾, alle steder som en trofast tilhænger af Christopher I. og hans søn, og det sidste sted nævnes han som den anden i rækken blandt de stormænd, som træder ind som garant for kongens lån i Lübeck på 2000 mk. sølv. Peter Finsen kendes allerede 1251 som medbesegler ved godkendelsen af et forlig i Stensby 8/8 og ved overenskomsten med bisp Herman af Øsel og Wieck samme dag, 1252 4/4 nævnes han som drost, men han ser ud til at have sluttet sig til

¹⁾ Dipl. Dan. 2, I, nr. 121, 224 og 256.

²⁾ Dipl. Dan. 2, I, nr. 300 og 301.

³⁾ Dipl. Dan. 2, I, nr. 145, og 276, 2, II, nr. 70, 79 og 179.

den yngste gren af kongeslægten og omtales 1255 igen som drost⁴⁾. Tyge Star nævnes i brevet 1259 29/12, der allerede er omtalt⁵⁾.

Det ligger uden for rammerne for denne artikel at gøre rede for tidens politik, så vidt den i det hele taget lader sig skildre ud fra den fragmentariske overlevering, der står til rådighed, så det er tilstrækkeligt at fastslå, at man i disse navne møder hovedmændene i kredsen omkring Christopher 1. i hans vanskelige regeringsår, da han skulle sikre sin slægt tronen i kamp mod Abels efterkommere og landets ydre fjender.

Hverken brevetts affattelse eller de i det nævnte personer giver anledning til tvivl om ægtheden, og der er ikke grund til at hefte sig nærmere ved det afvigende årstal i oversættelsen, der kun bekræfter det allerede fremhævede, at Hans Pedersen har arbejdet overfladisk. Man kunne derimod angribe diplommet med en påstand om, at der ikke kendes til nogen ålegård ved Grenå i kongeligt eje på denne tid. Et fuldstændigt kendskab til kongens ejendomme på denne tid har man dog ikke, men det vides i det mindste, at der rundt om i landet blev opkrævet afgifter for fiskeri, som nævnes i hovedstykket i Kong Valdemars Jordebog, hvor der for Falster opregnes et piscatio, der svarede det forholdsvis store beløb 10 mk. sølv⁶⁾, ligesom fiskeriet indgår i Hallands-listen mellem kronens indtægter⁷⁾, og det fremgår af hovedstykket, at det drejer sig om ferskvandsfiskeri. Listen over kongeleve, der nævner Mørum å i Blekinge med dens laksefangst⁸⁾, understøtter synspunktet, at man har lagt vægt på den økonomiske udnyttelse af de kongelige åer. Der er derfor intet, der taler imod, at kongen også omkring Kolindsund og dets afløb og tilløb har bygget fiskegårde, hvor de naturlige forhold indbød til det.

Et særligt forhold bliver omfanget af kongens ret til åerne og deres anvendelse. Johs. Steenstrup har helliget denne side af ejendomsrettens historie en undersøgelse, hvoraf det fremgår, at kongen i den ældre middelalder hævdede sin ret til at eje, hvad der ikke hørte ind under den private ejendomsret og var kultiveret ved opdyrkning, udbygning eller anden menneskelig virksomhed. Han bemærker, at denne ejendomsret var af ringe praktisk betydning, fordi den ikke gav nogen indtægt⁹⁾. Det følger heraf, at det var i kongemagtens interesse at forvandle denne imaginære indtægt til en reel, for vandløbenes vedkommende ved anlæg af fiskegårde, ålekister, vandmøller eller andet, som ved et passende kapitalindskud kunne give et rimeligt udbytte, eller den kunne overlade retten hertil til private mod en afgift. Johs. Steenstrup fremhæver yderligere,

4) Dipl. Dan. 2, I, nr. 45, 46, 59, 156.

5) Se også Johannes C. H. R. Steenstrup: Studier over Kong Valdemars Jordebog, 1874, p. 35–40.

6) Kong Valdemars Jordebog ved Svend Aakjær, I, 1926–1943, p. 16.

7) I. l., p. 29.

8) I. l., p. 29.

9) Johs. Steenstrup: Kong Valdemars Jordebog, 1874, p. 339 ff.

at Sundby å nævnes i Jordebogens hovedstykke sammen med Sundby i Hundborg herred i Thy, fordi den på en eller anden måde har givet en indtægt, og at kronen sørgede for at bevare ejendomsretten til strømmen¹⁰). Også Poul Johs. Jørgensen gør opmærksom på, at kongen ved at fastslå og få anerkendt reglen, at han ejer, hvad ingen ejer, fik sine besiddelser meget udvidet, selv om han for at få sin ret godkendt stiltiende måtte tillade en begrænset brug af dem¹¹).

For Skjern å i Vestjylland omtaler Kong Valdemars Jordebog en afgift i laks, og på dette sted kan kronens fiskerirettigheder føres langt tilbage, idet kong Niels skænkede en sjettedel af fiskeriet i åen til set. Knuds kirke i Odense med udtrykkelig fremhæven af, at det var hans fædrene arv¹²). Besiddelsen må derfor gå tilbage til tiden før 1074.

Reglerne for den økonomiske udnyttelse af åerne var fastslået i Jyske Lov I, 57, efter hvilken man ikke måtte opføre nogen vandmølle, uden man ejede dæmning og damsted, og dens brug ikke skadede andens jord eller mølle, og de samme bestemmelser gjaldt for fiskegårde. Denne ordning er sikkert meget gammel, da den forudsætter, at der findes herreløse åer og søer, som man kan bemægtige sig ved en hensigtsmæssig udbygning, og Jyske Lov tilføjer, at man ikke må bortlede vand, der fra gammel tid har været benyttet til en andens fiskedam¹³).

Man må gå ud fra, at kongen i 1257 har hævdet sin ejendomsret til åen, så der ikke fandtes møller eller fiskegårde uden hans egne, og at han har forsøgt at udnytte åens værdier ved anlæg af en ålegård. Naturbetingelserne var dengang anderledes end nu, idet den store sø Kolindsund, der kun havde afløb i den korte å, der løber gennem Grenå, må have givet gode muligheder for et ferskvandsfiskeri, og det kan tilføjes, at man ved den i diplomtet omtalte ålegård ikke må tænke på de gårde, der bygges ved kysten af det åbne hav og f. eks. omtales i et brev af 1449 28/4, hvori Christian 1. giver Esrom kloster ret til at bygge en havn med ålegårde¹⁴), men på en fangstindretning i rindende ferskvand, for hvilken betegnelsen ålekiste vil være mere passende¹⁵).

Man kunne endelig påstå, at gaven ville være af tvivlsom værdi, fordi afstanden mellem Ring kloster og ålegården gjorde det umuligt, at klostret selv passede ålekisten, men det må erindres, at afstanden mellem Skjern å og Odense er større, og at fiskegården kunne lejes ud, så klostret fik udbytte af den. I denne del af Jylland fandtes der ikke noget kloster, og det nærmeste var Essenbæk, mens derimod det lige så fjerne Øm

¹⁰) I. l., p. 344-45.

¹¹) Poul Johs. Jørgensen: Dansk Retshistorie, p. 1940, p. 185-87 og 265.

¹²) Diplomatarium Arnæ-Magnæanum, I, 1786, p. 243.

¹³) Den jyske Lov v. Peter Skautrup, 1941, p. 44-47.

¹⁴) Codex Esromensis v. O. Nielsen, 1880-81, p. 85.

¹⁵) Om brugen af de forskellige navne se Kristen Møller: Danske ålegårde og andre fiskegårde, 1953, passim (Udvalg for Folkemaals Publikationer, Serie B, Nr. 3).

kloster havde flere besiddelser på egnen. Derimod kan det bemærkes, at et andet nonnekloster, benediktinerinderne i Ø kloster, havde adskillige ålegårde i nærheden af deres bolig, men at de ligesom deres kaldsfæller i Ring måtte værge deres ejendomsret ad rettens vej.

Brevene nr. 2-5 er samhörrende og behandles derfor bedst under eet. Mens gavebrevet ikke frembyder noget usædvanligt, giver disse efterfølgende aktstykker umiddelbart anledning til tvivl. Det er i sin orden, at gavebrevet på ålegården har været gemt i klostrets arkiv, men de andre breve er ikke stilet til det og skulle derfor findes i det kongelige cancellis brevkiste eller hos modtageren, og hvis de er ægte, må det antages, at klostret for yderligere at underbygge sin ret til ålegårdens frie og uhindrede brug har skaffet sig afskrifter af dem for at benytte dem, hvis deres fiskeri blev formindsket ved anlæggelse af nye fiskegårde mod bestemmelserne i Jyske Lov som ovenfor omtalt. Det er åbenbart sket kort tid efter kongens overdragelse til nonnerne, da værdien af deres ålegård er blevet formindsket ved genopbygning af en anden, der lå nærmere udløbet, skønt både Valdemar Sejr og Abel ud fra deres ejendomsret til åen havde påbudt nedlæggelsen af den.

Om rettelsen af *noverit* til *noviter* skal det bemærkes, at den første form syntaktisk er umulig, og at det heller ikke giver mening at betragte den som et indskud uden en afhængig sætning. Formodentlig har der stået en forkortelse, *noit*, som af Hans Pedersen Horsens er læst som *noverit*, mens det snarest er en gengivelse af *noviter*, der i dansk middelalderlatin bl. a. kendes fra *Compendium Saxonis* og *Vita Gunneri*¹⁶⁾, mens Hans Pedersen Horsens næppe har set denne uklassiske form, der passer til meningen.

Om de anførte personer må det bemærkes, at den i brevene nr. 2 og 3 anførte Andreas Aghissen vel næppe uden videre kan opfattes som identisk med ridderen af samme navn, der i april 1253 mageskifter nogle ejendomme på Sjælland med Sorø kloster¹⁷⁾. A. Ugotsen kendes ikke fra andre kilder, men E. Ugotsen er sandsynligvis den samme som den Ebbo Ugoti filius, quondam marscalci, der medbesegler et kongebrev 1264 16/8¹⁸⁾, P. Palmnissen forekommer ikke andre steder, og det samme gælder den sidst opregnede T. Mickelssen. Det er dog ikke noget bevis for uægtighed, at disse to ikke kendes fra andre kilder, da både aktstykker og beretninger er så få fra denne periode, at det ikke kan ventes, at nogen på en mere tilbagetrukket plads omtales flere gange i kilderne. Det hverv, de efter beretningerne udøver, synes at være justitiarens, om hvem der ta-

¹⁶⁾ *Scriptores minores historiae Danicæ mediæ ævi*, ed. M. Cl. Gertz, II, 1922, index I, p. 36.

¹⁷⁾ *Dipl. Dan.* 2, I, nr. 101.

¹⁸⁾ *Dipl. Dan.* 2, I, nr. 439.

les i procesakterne mellem Christopher 1. og Jacob Erlandsen¹⁹). Heller ikke navnene i brev nr. 3 er nærmere kendt ud over Peder Ugotsens. Det lyder ikke usandsynligt, at han allerede 1241 har været erkeidegn ved kapitlet i Århus, idet Hans Svaning nævner ham i denne stilling som deltager i konciliet i Lyon 1245²⁰). Niels Brok kan være stamfaderen til den østjyske adelsslægt med dette berømte navn, hvis ældst kendte medlem ellers er den Niels Brok af Hylke, der første gang nævnes med sit fulde navn 1298 og vel er en sønnesøn af den her nævnte²¹). Om N. Palnessen og S. Fæthling kan der intet oplyses. Selv om kendskabet til personerne i dette aktstykke ikke er stort, kan det alene ikke vise dets uæghed. Hvis man vil bevise det, må man snarere fremhæve, at indberetninger som de to foreliggende er sjældne, og at kongen foruden at få sin kendte titel også tituleres *excellencia* og *maiestas*, da de to benævnelser angiver en vidt forskellig rang. Det varede længe, før de fremmede hoffer anerkendte den danske konges ret til at blive kaldt majestæt. Man vil herimod kunne indvende, at det er muligt, at man i den slags henvendelser til kongen har skabt en brug af visse høflighedsfraser, uden at der skal lægges det samme indhold i dem som i mere officielle diplomer, men i øvrigt tales der allerede 1176 i et kongeligt brev om *regie maiestatis auctoritas*, hvor ordene dækker over det mere abstrakte begreb om kongens myndighed og ikke over kongens person, men det er ikke noget stort skridt også at lade ordene dække over kongen selv, når man direkte henvendte sig til ham. Et tilsvarende brev er bevaret fra 1305 med en lidt afvigende brug af de kongelige titulaturer, og denne form har måske været benyttet mere, end antallet af de bevarede eksemplarer viser det. Der er intet, der tyder på, at de her trykte diplomer er uægte²²).

I øvrigt passer begge aktstykker ind i tidens problemstilling. Det var et åbent spørgsmål, hvorledes kongemagten inden for lovens rammer kunne beskytte de svage, som det fremhæves i Jyske Lov, og dens pligt til at opretholde ro og orden drev den efterhånden længere frem end forhen, men da både kongemagtens omfang og straffens former var for ubestemte i det 13. århundrede, var der her givet en kilde til stadig strid. Det stod dog fast, at der skulle dømmes efter de gældende landslove, og de leges *patria*, der henvises til i den første beretning til kongen, er de lige omtalte bestemmelser i Jyske Lov om fiskegårde. Da allerede Valdemar Sejr har hævdet kongens ret til åen, og den nu var overgået til nonnerne, måtte staten fortsat beskytte retten til at udnytte fiskerigdommen, selv om den var overgået til en anden, og det var kongens pligt at sørge for, at Ring

¹⁹) *Acta processus litium v. Alfred Krarup og William Norvin*, 1932, p. 12: *Item quod impedivit iudicarios regis prohibens cum litteris suis hominibus ecclesie, ne responderent coram eis.*

²⁰) *Svaning-Hvitfeld v. Kr. Erslev*, 1928, p. 12–13.

²¹) *Dipl. Dan.*, 2, IV, nr. 327.

²²) *Codex Esromensis v. O. Nielsen*, 1880–81, p. 228. *Dipl. Dan.* 2, V, nr. 352.

kloster uforstyrret kunne bruge sin ejendom inden for lovens rammer, ligesom der henvistes til, at ældre forsøg på at nedsætte dens værdi var imødegået.

Referaterne af de to breve, der er anført som nr. 4 og 5, er så kortfattede, at der ikke kan siges meget om dem, men det fremgår dog, at de har været de to sidste af de tre »påmindelsesbreve«, hvorom der tales i *Constitutio Abeli regis* og *Constitutio Christophori I regis*²³). Det ville føre for vidt at referere og tage stilling til de forskellige synspunkter, hvorunder disse lovtekster er betragtet, hvorom der må henvises til den foreliggende litteratur²⁴), men det må anføres, at aktstykkerne passer naturligt til det trin i retsudviklingen, som netop denne tid var nået til. Det kan ikke forbigås, at de to indberetninger kan have udgjort en del af »påmindelsesbrevenes« indhold, og at de er blevet udskilt af Hans Pedersen Horsens som selvstændige aktstykker. Hermed kan det måske forklares, at de mangler angivelse af tid og sted for udstedelsen, idet alene teksten er blevet indflettet. Noget afgørende kan dog ikke udtales. Derimod er det sikkert, at kongetitlen i nr. 4 er urigtig, da landets navn i stedet for folkets først optræder senere. Erik af Pommern er den ældste konge, der i omskriften på sit segl fører rigets navn, mens vndernes og goternes betegnelse lades uændret²⁵). Brugen på Hans Pedersen Horsens' egen tid har ledet ham på afveje. Dania er i øvrigt typisk renaissanceform. De middelalderlige forfattere kender den ganske vist, som det fremgår af Roskildekrøniken og Lejrekrøniken, men den sidste bruger selv navnet Dacia. Dacia bruges i tekst X af Sven Aggesen, mens *Compendium Saxonis* foretrækker Dania²⁶). Dacia havde den fordel at minde om det klassiske Dacia, og Viggo Brøndal har gjort opmærksom på, at Dacia ved en primitiv etymologi kunne afledes af dare, at give²⁷). Formen må være opstået i analogi med den samtidige vaklen mellem -ti(a) og -ci(a), f. eks. militia i stedet for militia og preciositas af pretiositas. I møntindskrifterne er Dacia enerådende til 1531, da Dania første gang optræder, men efter 6 års forløb bliver denne gengivelse af landets navn enerådende. Mønterne var de eneste »tryksager«, der udkom i et større antal og tilmed var efterspurgt, så ændringen i deres omskrift har næppe været uden betydning for den læsekyndige²⁸).

Det er ligeledes vanskeligt at afgøre, hvilken stilling de i brevene nr. 2 og 3 omtalte personer har indtaget. Da de, der også kendes fra andre kil-

²³) Aarsberetninger fra Det kgl. Geheimearchiv, V, 1871–75, p. 10–12 og 13.

²⁴) Vigtigst er Ludvig Holberg: *Leges Waldemari regis*, 1886. I Erik Arup: *Danmarks Historie*, I, 1925, p. 296 ff er kongebrevens betydning for den almindelige politik videre udformet.

²⁵) A. Thiset: *Danske kongelige Sigiller*, 1917, p. 7.

²⁶) *Scriptores minores historiae Danicæ*, I, 1917–18, II, 1922, passim.

²⁷) Viggo Brøndal: *Danernes Navn*, *Danske Studier* 1920, p. 24.

²⁸) H. H. Schou: *Beskrivelse af danske navne og norske Mønter 1448–1814 og danske Mønter 1815–1923*, Tekst, 1926, p. 36–64.

der, hører til stormændene, kan de andre ikke tildeles en alt for ringe plads i samfundet, men når de ovenfor er henført til justitiarernes skare, er det en hypotese. Det vides heller ikke, hvorledes disse mænds nærmere stilling har været på den tid, da det kongelige retterting udformede sig, men bemærkningen mod Jacob Erlandsen, at han forhindrede kirkens mænd i at forklare sig for dem, tyder på, at de havde med forundersøgelsen at gøre²⁹⁾, og hertil passer de oplysninger, der kan udtrages af de to indberetninger.

Der er grund til at anføre, at ordet *mandatum* i den første indberetning som *terminus technicus* for den kongelige befaling har et sidestykke i to kongebreve til kapitlet i Roskilde om genoptagelsen af gudstjenesten³⁰⁾. Det er Kr. Erslev, som har fremhævet brugen af dette ord i kongelige breve³¹⁾, men allerede retshistorikeren Ludvig Holberg er inde på det. *Leges patriæ* som betegnelse for provinslovene genfindes i håndfæstningen af 1282 29/7 § 2³²⁾ og i Erik Menveds forordning af 1304 13/3 § 4³³⁾. De danner modsætningen til *leges regni*, rigslovgivningen. Vejle-konstitutionen er vedtaget mod *jura regni*³⁴⁾.

Erik Menveds brev af 1301 (nr. 6) har som anført en vanskelighed i angivelsen af dagen, som vil være borte, hvis man i stedet for at forudsætte en anden festdag for den hellige Vilhelm (f. eks. hans dødsdag, 6. april) kan gå ud fra, at brevet kun er udstedt i kongens navn. I øvrigt frembyder det ikke enkeltheder, der er fordægtige, og den omtalte kammermester Knud Esbernsen nævnes kun i årene 1301–03 i denne stilling i tidens diplomer³⁵⁾. Brevet viser, hvor vanskeligt stillet klostret var i sine bestræbelser for at sikre den kongelige gave. Skønt Christopher 1.s gavebrev skulle synes at være fyldestgørende, har man anset det for nødvendigt også at indhente hans sønnesøns tilslutning i form af en dom, offentliggjort som et åbent brev til indbyggerne af nørre Djurs herred, fordi det var fra denne egn, bestræbelserne på at ødelægge nonnernes ålegård udgik. Det er derfor muligt, at der her ikke tales om ålegården, Christopher 1. skænkede, men om den, hvis nedbrydelse er blevet påbudt, men klostret har genopbygget i udløbet fra Kolindsund, idet det med begge fiskegårde som ejendom måtte være ligegyldigt for det, hvor ålene blev fanget. Der er ikke noget i brevet, som antyder, at det skulle være forfalsket, og man vil let kunne forstå klostrets frygt for at blive hindret i udnyttelsen, da det af det efterfølgende brev nr. 7 fra begyndelsen af det

²⁹⁾ Se note 19. Når Erik Menved i sin gravskrift kaldes: *rectus iusticiarius pauperum ac diuitum* viser det en afvigende betydning.

³⁰⁾ Dipl. Dan. 2, I, nr. 273 og 274.

³¹⁾ Kr. Erslev: Den senere Middelalder. Danmarks Riges Historie, II, u. å., p. 109.

³²⁾ Dipl. Dan. 2, III, nr. 45.

³³⁾ Dipl. Dan. 2, V, nr. 310. Henning Matzen: Forelæsninger over den danske Rets-historie, 1897, p. 278 ff.

³⁴⁾ *Acta processus litium v. Alfred Krarup og William Norvin*, 1932, p. 12.

³⁵⁾ Johs. Steenstrup: Kong Valdemars Jordebog, 1874, p. 42.

14. århundrede fremgår, at der stadig lægges hindringer i vejen for brugen af fiskerettighederne.

Også dette diplom må efter sit indhold angå en senere bygget ålegård, der mod loven forringer den gamle, Ring kloster ejede. Desværre fremgår det ikke tydeligt, hvem der har forsøgt at bygge den, om det er præsten i Enslev på egne vegne, eller det er bispestolen, som har forsøgt at udnytte en af sine ejendomme på Djursland og i diplommet foretager et sendrægtigt tilbagetog. Det kan i øvrigt tilføjes, at netop 1307 måtte bisp Esger også ordne Vor klostres fiskerettigheder i Mos sø, hvor abbeden fik klostrets ret godkendt³⁶). Klostrene har i denne urolige tid været ilde stillet, fordi de ikke havde magtmidler til at beskytte deres vel afhjemlede ret. Med den letsindighed, hvormed Hans Pedersen Horsens omgås årstal, er det langt fra sikkert, at diplommet er fra 1307, men det er i øvrigt rimeligt at antage, at det er udstedt ikke alt for lang tid efter Johannes Assersens død 1306. Brevet er ikke rettet til Ring kloster, selv om det angår en vigtig sag for det, og man må derfor som i et foregående tilfælde gå ud fra, at nonnerne har erhvervet en afskrift af dette for dets rettigheder så vigtige dokument for i givet fald senere at kunne fremlægge det i en retssag.

Det må antages, at alle de hidtil nævnte breve har været optaget i bisp Svends vidisse af 1332 24/5 (nr. 8), og det er derfor uheldigt, at Hans Pedersen Horsens har skilt sig så kejtet fra sin gengivelse og ikke givet en afskrift in extenso, så det kun med sikkerhed kan fastslås, at brev nr. 7 har været en del af vidissen. Det er allerede nævnt, at det er muligt, at de to referater af breve nr. 4 og 5 også har indeholdt nr. 2 og 3, men heller ikke den danske oversættelse giver læseren nogen vejledning på dette punkt, og afgørende beviser kan ikke fremlægges. Det er ukendt, hvorfor klostret skaffede sig en genpart af aktstykkerne, og der vides ikke noget om, at dets ejendomsret netop i 1332 blev anfægtet.

Vanskeligheden ved at bevare fiskeretten ukrænket blev større, efterhånden som det nye århundrede skred frem. Mens man under Christopher I. med godt resultat kunne anmode om støtte og få den, synes man senere at være indstillet på at gå forhandlingens vej, når rettigheden blev krænket. På anden måde ser det ikke ud til, at baggrunden for brevet nr. 9 af 1333 23/2 kan opfattes. Efter det at dømme har Stig Andersen skaffet sig en fiskegård så nær nonnernes, at den måtte virke til skade, og klostret har så kun haft den udvej at købe den af ham, hvis de ønskede at se den samme indtægt som hidtil. Adelsmanden var på denne tid den mægtigste mand i denne egn. 13. jan. 1333 modtog han af grev Gert flere økonomiske begunstigelser og fik sdr. Djurs herred i pant for 150 mk. sølv³⁷). Når den, der skulle være klostrets naturlige beskytter, blev dets mod-

³⁶) Dipl. Dan. 2, VI, nr. 103.

³⁷) Dipl. 2, XI, nr. 5 og 6. Om Stig Andersens besiddelser i det sydlige Djursland se L. J. Bøttiger: *Æbeltoft og Omegn*, 1893, p. 29 ff.

part, var det sikkert den eneste udvej at komme til forståelse med ham uden at inklade sig på en drøftelse af rettighederne. Efter alt at dømme har Stig Andersen hørt til dem, der uafsladeligt samlede ejendom, og på hvem evangeliets ord passer, at til den, som har meget, skal der gives mere.

Prioren Joseph har ikke tidligere været kendt, men da kendskabet til klostrets historie er så ubetydelig, kan det ikke svække tilliden til diplommet. Vanskeligere er det derimod at udpege hovedgården Ubberup. Den er formentlig det nuværende Opdrup i Lyngby sogn, sdr. Djurs herred, hvis marker nævnes i Øm klostres krønike i fortegnelsen over grænserne for klostrets ejendomme på Djursland. Et voldsted er endnu bevaret på den nuværende Opdrupgårds jorder, men sagen er uafgjort, da voldstedet antages at være resterne af det gamle Bjørnholm, som netop ejedes af Stig Andersen. Bjørnholm nævnes allerede 1343, og hvis der er foregået et navneskifte, må det være sket før dette år, ligesom gården senere må være flyttet.

Stig Andersens fuldmagt suppleres af vidnesbyrdet af samme dato, nr. 10. Det kan ikke forbigås, at det er udstedt en tirsdag, mens tingdagen for dette herred var en mandag³⁸), men det tvinger ikke til at fastslå uægtigheden, da det næste kendte tingsvidne er af 1345 24/6, d. v. s. udstedt en fredag³⁹), og andre steder ses det også, at tingdagens plads i ugen ikke altid overholdes⁴⁰).

Af dette aktstykke fremgår det, at ålegården, der blev solgt til nonnerne, var nybygget. Den er ikke blevet nedlagt ved lovens midler, men klostret har søgt at komme ud af sin uheldige stilling ved et økonomisk offer.

I de opregnede stednavne og personer er der det bemærkelsesværdige, at flere af dem genfindes i et dansk brev, der angiver sig at være fra 1329 4/4 og i *Diplomatarium Danicum* er anført som uægte⁴¹) og sikkert med rette, da alene anvendelsen af modersmålet opfordrer til mistanke. Flere af navnene i brevet af 1329 kan ses at have været båret af kendte personer fra den tid, brevet henfører sig til. Det gælder selve udstederen Peder Gødesen, som efter sit våben hørte til slægten Bild. A. Thiset identificerer ham med Petrus Gødæsund de Wiik, vidne i et diplom af 1333 20/9 og med vidnet af samme navn i et andet af 1347 14/6⁴²). Han optræder også i et brev af 1354 12/4 og i et brev, som meget usikkert er henført til 1404⁴³). Datteren fru Else, gift med Jacob Nielsen Kirth, omtales 1397 og 1409⁴⁴).

³⁸) Fru Eline Gøyes Jordebog v. A. Thiset, 1892, p. 497.

³⁹) Dipl. Dan. 3, II, nr. 165.

⁴⁰) Peter Skautrup: *Hardiske mål*, II, 1942, p. 21 og 35-36.

⁴¹) Dipl. Dan. 2, XII, nr. 222.

⁴²) A. Thiset: *Stamtavler over danske Adelslægter*, II, 1891, p. 25-26. Dipl. Dan., 2, XI, nr. 67, Dipl. Dan. 3, II, nr. 357.

⁴³) *Repert.* 1, II, nr. 2401.

⁴⁴) *De ældste danske Archivregistraturer*, I, p. 224-25.

Præsten Palne i Voldby nævnes både i det uægte brev af 1329 og i brevet af 1333 23/2. Niels Pedersen af Kirial, som det fejlskrevne Eylaal må læses, optræder foruden i brevet af 1329 som vidne i et diplom af 1345 3/4⁴⁵), Peder Munk udsteder et brev med en anden 1333 23/1 og nævnes i et tingsvidne 1333 7/8, og Niels Bugges navn findes som vidne i det sidste brev⁴⁶). I ham er man berettiget til at se den velkendte ejer af Hald ved Viborg. Han og Stig Andersen fik i den følgende tid mange fælles interesser at pleje. Niels Bugge var dog ikke særlig knyttet til Djursland og hans optræden som vidne på et ting i denne egn må derfor antages at skyldes et tilfældigt besøg hos Stig Andersen. Han nævnes første gang med efternavnet alene i det bekendte forlig af 1332 10/1, hvor han optræder som modstander af grev Gert og opnår udsoning med ham sammen med andre højbyrdige danske⁴⁷). Hvis man vil udkaste tanken, at også brevet fra nørre Djurs herreds ting er uægte, må man derfor først forklare, hvorfor man kunne ramme rækken af vidner så naturligt, at den omfatter de velkendte navne fra Djursland, ukendte og en mand fra et andet sted i Jylland, som alene ved fællesskab i interesser havde forbindelse med Stig Andersen.

30 år efter kommer Stig Andersen atter i berøring med Ring kloster på ålefangstens vegne, som det fremgår af brev nr. 11 af 1363 10/11, men denne gang som lejer. Ålegården, der nu er tale om, er vist den, der for lang tid siden blev skænket til nonnerne af Christopher 1., beliggende i Vejlbys sogn, sdr. Djurs herred. Fiskegårdene i de foregående breve, som ville ødelægge nonnernes ejendom, har hørt under det nordlige herreds jurisdiktion. Klosters ålegård har åbenbart været udbytterig, og endnu på Danske Atlas' tid berettes det, at »Denne Bye kan have godt Fiskerie af Giedder, Aborre, Brasen, Skaller, Aal«⁴⁸). Man må ikke forestille sig, at det har været et af de små fangststeder, der tales om i Ribe Oldemoder, hvor det om en mølle i Tyregod anføres, at den svarer 12 snese ål og 3–4 ørtug mel⁴⁹). Hvis man vil tage lejeafgiften, Stig Andersen forpligter sig til at udrede, som målestok, har den været anselig og svaret til det allerede omtalte »fiskeri«, der i følge hovedstykket i Kong Valdemars Jordebog gav kongen en afgift på 10 mk. sølv. Da der nu synes at være enighed om, at 1 læst korn svarer til en værdi af 2 mk. sølv, har fiskegården i Revn givet den samme indtægt som den falstringske. 1330 4/2 sættes dog 5 ørtug korn til 1/2 mk. sølv, d. v. s. 2,4 mk. sølv for en læst⁵⁰). For Ring kloster må det have været en fordel at bortleje ejendommen, da dens af-

⁴⁵) Dipl. Dan., 3, II, nr. 142.

⁴⁶) Dipl. Dan., 2, XI, nr. 8 og nr. 60.

⁴⁷) Dipl. Dan., 2, X, nr. 348.

⁴⁸) Den danske Atlas, IV, 1768, p. 300.

⁴⁹) Samling af Adkomster, Indtægtsangivelser og kirkelige Vedtægter, kaldet »Oldemoder«. Udgivet af O. Nielsen, 1869, p. 63.

⁵⁰) Dipl. Dan., 2, X, nr. 197.

stand fra klostret altid har gjort den til en besværlig besiddelse, og for Stig Andersen kunne dens drift passende indgå i forbindelse med de mange andre ejendomme, han sad inde med på egnen. Helena Nielsdatter nævnes alene i dette brev som priorisse for klostret og er inden udstedelsen af det sidste brev nr. 12 blevet efterfulgt af Hilleborg, som ligeledes kun kendes fra dette aktstykke. 1369 døde Stig Andersen, og ålegårdens skæbne indtil 1371 er ukendt. Formodentlig er den forblevet i boet efter den afdøde stormand, da lejerer i det sidstnævnte år er en velkendt personlighed, en søn af Stig Andersens søn Offe, der 1359 blev taget af dage i Middelfart sammen med Niels Bugge. Det antages, at Johannes Offesen er død ung, og om han har haft børn, vides ikke med sikkerhed. 1378 2/2 optræder han i et diplom som vidne⁵¹).

Vilkårene for lejemålet i 1371 var ringere for klostret, hvis man tør overføre priserne fra en yngre tid på denne periode. 1683 beregnes 1 td. Læsø-salt til 1 td. hartkorn, men Arent Berntsen sætter 1656 1 td. salt til 1½ td. hartkorn, og denne usikkerhed passer med, at salgsprisen 1545 opgives til 7–8 mk. tøndens⁵²). Som noget usædvanligt anføres det 1575, at en td. Læsø-salt kostede 12 mk., 3 gange så meget som 1 td. rug eller byg⁵³). Selv om saltet har været dyrere i 14. århundrede end senere, er forskellen påfaldende, men det er muligt, at der under Stig Andersens lejemål også har hørt landejendomme, der er blevet undtaget ved udlejningen i 1371. Afgifterne i salt kunne let sælges i Århus, hvor de skulle leveres, eller føres hjem til klostret, i hvis husholdning der var god brug for det.

III

SLUTNING

Hvis man godkender diplomerne som gode kilder, bliver det nærmeste spørgsmål, hvilket lys de kaster over egnen, dens liv og personerne, der nævnes. Den pålideligste metode er at finde stof, som belyser de samme emner, da sammenligning er det eneste, der baner vej til en udvidet forståelse af fortiden. Spørgsmålene kan være meget forskellige, men overalt må man søge beslægtet materiale, og det er den alvorligste hindring for al dansk middelalderhistorie, at det tilgængelige stof er sparsomt. Det må desuden have for øje, at enhver comparativ undersøgelse svækkes i samme grad, som sammenligningsmaterialet hentes fra tider og steder, der ligger fjernt fra kilden, der undersøges, og oftere, end det er ønske-

⁵¹) Repert. 1, I, nr. 3199. Aage Brask: Tordrup og Marsk Stigs Slægt, 1953, passim.

⁵²) H. Grüner Nielsen: Læsøfolk i gamle Dage, 1924, p. 34, 37 og 40. Dipl. Viberg., p. 248–49. Arent Berntsen: Danmarckis og Norgis Fruchtbar Herlighed, 1655, p. 191.

⁵³) H. F. Rørdam: Uddrag af Præsten Christiern Nielsen Juels Aarvog. Kirkehist. Saml. 2, V, p. 366–67.

ligt, må der anføres sidestykker med mindre relevans, fordi de er de eneste foreliggende. Selv om det ikke direkte anføres i det følgende, er det stedse underforstået, at sammenstillingen alene har værdi efter graden af det ensartede i forholdene.

Ålegårdene er udførligt behandlet i et særskilt skrift¹⁾, men emnet er mere taget beskrivende end historisk, og afgørende nyt til forståelse af deres ældre konstruktion bringer diplomerne ikke. Man kan imidlertid uden betænkelighed føre ålefangstens historie tilbage til et ældgammelt, primitivt stade, idet man på Sjælland i Åmosen, i V. Flakkebjerg herred og i Svinninge vejle har fundet rester af kurveflettede ruser fra ældste Ertebølletid, første del af yngre stenalder og yngre del af Ertebølle-tiden²⁾, og disse fund suppleres af to skånske af samme art og lige så høj alder³⁾. Tilsammen synes de at vise, at fangst i ruser er en ældgammel fremgangsmåde herhjemme. Ganske vist ved man ikke direkte, at ruserne, hvoraf der er fundet rester, har været brugt til fangst af ål og ikke til andre fisk, men den indgående beskrivelse, Kristen Møller har leveret af de yngre fangstredskaber, giver en støtte for, at ålefangstens teknik meget tidligt er blevet udviklet. Også fiskenet kendes fra stenalderen, og selv om det måske vil vise sig, at den senere kendte differentiering mellem fangst af ål og andre fiskesorter ikke var indtrådt, kan grundtyperne for fangstredskaberne i ferskvand have været uændrede i århundreder. Ålegården i Revn hører til de ældste, der nævnes, og om dens historie gennem længere tid foreligger skriftlige kilder som følge af retssagerne, den gav anledning til. Selv om det derfor er retshistorien mere end redskabshistorien, der nyder godt af de fundne breve, er det af værdi at få fastslået gennem dem, at ålegården har været et meget stabilt led i det gamle landbrugs økonomi, idet den her omtalte kan følges næsten 400 år, efter at den første gang bliver nævnt.

Udholdenheden, hvormed Ring kloster kæmpede for sin ejendom, viser, hvor vigtigt ferskvandsfiskeriet var, således som også Jyske Lov belyser det i sine bestemmelser. Allerede Kong Valdemars Jordebog oplyser, at kronen lagde beslag på gode fiskesteder, hvor det var muligt, og private fulgte i kongens spor. På Djursland nævnes et »fischewand och aallgaard« i Stubbe sø allerede 1258⁴⁾, og af Ribe Oldemoder ses det, at ferskvandsfiskeriet kunne skabe et særskilt erhverv, idet Johannes piscator nævnes bosat i Tved så langt fra havet, at det er mest nærliggende, at han har været beskæftiget med fiskeri i åen⁵⁾. Et andet sted i samme kilde anføres piscatura således, at det må dreje sig om ferskvandsfiskeri⁶⁾.

1) Kristen Møller: Danske ålegårde og andre fiskegårde. Udvalg for Folkemåls Publikationer, Serie B, Nr. 3.

2) C. J. Becker: Fund af Ruser fra Danmarks Stenalder. Arb. Old.Hist. 1941, p. 131 ff.

3) Jyllands-Posten, 16. 8. 1946, p. 2, og Information, 15. 2. 1952, p. 7.

4) Dipl. Dan., 2, I, nr. 264.

5) Oldemoder, p. 72.

6) Oldemoder, p. 85.

1487 omtales en fiskedam i Bilgrav i Rødding herred⁷⁾, men særligt kommer fiskegårdens værdi og dermed ønsket om at bevare den frem i Viborg domkapitels langvarige strid for at bevare fiskerettighederne i Vosgård. De var sikret det af Christian 1. 1456⁸⁾, men ikke desto mindre måtte landstinget 1472 fastslå, at det havde ret til at afspærre åen, da det ejede landet på begge sider, og bønderne, der havde opbrudt fiskegården, blev dømt til 40 mk.s bøder⁹⁾. Dermed kom der dog ikke ro, idet der 1487 blev sat ruser og garn i fiskestrøget til skade for kapitlet, og sagen fik først en foreløbig afslutning 1500, da den ene af de uretmæssige fiskere skriftligt lovede at holde sig på lovens grund¹⁰⁾, idet landstinget 1489 havde dømt, at kapitlet skulle beholde sit frie fiskeri, som det allerede havde fået et tingsvidne på 1471¹¹⁾, men 1496 måtte kong Hans nedsætte en kommission til at undersøge og påkende en ny sag om Vosgård¹²⁾, og først efter reformationen kunne en landstingsdom 1541 sikre kapitlet rettighederne¹³⁾. Endnu flere breve om samme sag kunne anføres, men det citerede må være tilstrækkeligt til at vise, med hvor stor energi kirkens ejendomsret blev angrebet, og være et vidnesbyrd om, hvilken betydning fiskeriet i ferskvand dengang havde, da også kirkens fasteregler forøgede behovet for fisk.

Lige så oplysende er en dom af 1493 12/2 af biskop og bygdemænd om fiskeriet i Gjedsted å (nu Lerkenfeld å), om hvis nærmere ejerforhold der havde været strid i det mindste siden 1423¹⁴⁾. Her afgøres retten til fiskegården m. m. netop efter det tidligere anførte sted i Jyske Lov, så 24 favne på hver side af åens munding i Limfjorden kom til at høre med. Det fremgår ligeledes af dommen, at der til fiskegården hørte møllested og dam, og måske har det også været et led i Ring klostres ålegård, selv om det ikke direkte nævnes.

Det må bemærkes, at betegnelsen ålegård for klosterets ejendom næppe skal tages ganske bogstaveligt, da der sikkert også er fanget andre fisk end ål, der dog har været de mest eftersøgte. For Nonbo mølle ved Viborg anføres åleskylden selvstændigt med 3 mk. i Viborg bisps jordebog fra tiden lige før reformationen¹⁵⁾.

Alene fiskedes også ved stangning, en ældgammel fiskemåde, selv om

7) Dipl. Viberg., p. 84.

8) Dipl. Viberg., p. 43.

9) Dipl. Viberg., p. 56-57.

10) Dipl. Viberg., p. 87-89 og 117.

11) Dipl. Viberg., p. 53 og 91.

12) Dipl. Viberg., p. 106-07.

13) Dipl. Viberg., p. 223-25.

Vosgård ved Limfjorden må ikke forveksles med en anden ålegård af samme navn, beliggende hvor Gudenaen og Salten å mødes (C. Asschenfeldt Birkebæk: Mossø-Klostrenes omstridte fiskegårde ved Vosgård. Århus Stifts Årbøger 1963, p. 41-58).

14) Dipl. Viberg., p. 97-100.

15) Dipl. Viberg., p. 204.

en ålelyster med årstallet 1652 vist er det ældste daterede redskab af denne art¹⁶). Stangål anføres direkte i et vidne fra Salling 1549 27/10¹⁷). Ål blev spist af alle lige fra hoffet til de fattigste¹⁸).

I anledning af Ring klostres udlejning af ålegården til Johannes Offensen 1371 mod betaling i salt skal det anføres, at man hidtil mest har samlet opmærksomheden om den lokale saltproduktion ved Vesterhavet og på Læsø, fordi det første sted er nævnt så kendte steder som hos Saxo¹⁹), og i Kong Valdemars Jordebog²⁰). Det må derfor fremhæves, at den ældste skriftlige beretning om saltkogning herhjemme stammer fra Kattegat, omend fra dets østlige side²¹), og at der flere steder på den jyske østkyst har været en saltsydning i gang til langt op mod nutiden, selv om man undtager de usædvanlige produktionsforhold under krigen 1807–14.

1470 nævnes en saltkedel i Als sogn, Viborg stift²²), 1552 blev der givet bevilling til saltbrænding i Århus²³), 1569 omtales saltsyden i Ebeltoft²⁴), og denne produktion var endnu i gang 1664²⁵). På Endelave omtales saltpander 1627²⁶), og så sent som 1739 nævnes det fra Horsens- og Skanderborg-egnen, at bønderne ved strandsiden fremstillede tangsalt²⁷). Det hænger åbenbart sammen med egnens saltfremstilling, at kong Hans i 1488 udtrykkelig fastslog, at salttønden i Århus skulle holde 8 skæpper²⁸).

¹⁶) Katalog over Kunst- og Industriudstillingen i Kbh., 1879, p. 213.

¹⁷) Dipl. Viberg., p. 272.

¹⁸) Dronning Christines Hofholdningsregnskaber, v. William Christensen, 1904, passim.

¹⁹) Saxonis Gesta Danorum, ed. J. Olrik et H. Ræder, 1931, I, p. 384 og p. 146.

²⁰) Kong Valdemars Jordebog, I, p. 27.

²¹) Codex Esromensis, ved O. Nielsen, 1880–81, p. 230. Brevet viser, at der har været drevet saltkogning i Halland 1177.

²²) C. Molbech: Om danske Diplomer. Hist. Tidsskr. 2, V, p. 242.

²³) Kanc. Brevb. 1552 25/4.

²⁴) Kanc. Brevb. 1569 24/5.

²⁵) Gunnar Knudsen: De danske Matrikler og deres Benyttelse ved historiske Undersøgelser. Fortid og Nutid, II, p. 15.

²⁶) Kanc. Brevb. 1627 30/11.

²⁷) Aktstykker vedk. Staden og Stiftet Aarhus, III, 1846, p. 272.

Fremstillingen af salt i Hads herred blev ikke glemt, og endnu 2. marts 1964 citerer Aarhus Amtstidende Kjeld Bønnelycke: Hads Herred før og nu [1873–76], p. 139, hvor der anføres følgende aftenbøn:

No læge a mi Krop til Rou.
Tølv Guds Engle om mæ sto.
Tou ve met Houed,
Aa tou ve mi Fædde,
Aa jen ve hver ou min Sier,
Tou mæ vække, aa tou mæ dække,
Aa tou følle mæ te Hawet
Aa brænd swot Salt i Muen.

Denne bøn tilhører ikke Østjylland alene, men anføres også i Erik Pontoppidan: Everriculum fermenti veteris fra 1736, hvor de to sidste linier dog omtaler vejen til paradiset og intet melder om saltbrænding (se Jørgen Olriks oversættelse 1923, p. 43–44, med videre litteraturhenvisning). Om udtrykket sort salt se A. Cléments artikel med samme titel i Danske Studier 1914, p. 104–118, hvor navnet forklares og andre eksempler på saltbrænding anføres. Resens Atlas nævner under omtalen af Hjarnø, at man på tiden for dets affattelse brændte salt af tang der (Uldall 186, VI, p. 584).

²⁸) Danmarks gamle købstadlovgivning, II, 1952, p. 182, ved Erik Kroman.

I hele dette milieu passer Johannes Offesens ydelse for ålegården og giver et tidligt årstal for saltproduktionen på Djursland, idet man må forudsætte, at han selv har ladet saltet producere i nærheden, da der ellers ikke er nogen rimelig grund til, at han skulle betale sin leje hermed. Forøvrigt passer saltkedel og ålegård til hinanden, da saltet ål var en gængs vare i fortiden og nævnes som landgilde i Roskilde-bispens jordebog ca. 1370²⁹). Arent Berntsen sætter i sin landgildetakst af 1633 1 td. saltet ål til 6 rdlr., dobbelt så meget som taksten for torsk eller makrel³⁰).

De jyske nonneklostres historie er kun lidt kendt. Om deres stiftelse og ældste donatorer vides der næsten intet, og om deres videre skæbne indtil reformationen er oplysningerne tilfældige og spredte. Deres virksomhed var langt mere indadrettet end munkeklostrenes, der både ved praktisk landbrug og undervisning og studier gavtede egnen, de lå i. I modsætning hertil høres der kun een gang om litterær virksomhed i et nonnekloster. Benediktinerinderne i Ørslev kloster har efter påskriften i en lovkodeks drevet afskrivervirksomhed, men som Ellen Jørgensen bemærker, har det næppe været iveren for lovkyndighed, der har draget, men nonnernes fattigdom³¹). Skønt studier af denne art lå fjernt fra beboerne i Ring kloster, var det i det mindste nødvendigt at opbevare adkomstbrevene til jordegodset omhyggeligt, og de skiftende priorisser og priorer havde en vigtig opgave her, og de fremdragne breve viser, hvor omhyggeligt man vågede over sine beviser på ejendomsretten. Lige til reformationen er arkivet blevet holdt sammen, men senere gik det ind i Skanderborg lens store brevmasse, som det kan ses ud fra listen i De ældste danske Archivregistraturer, I, da klostret var blevet krongods og ikke stillet anderledes end andre besiddelser.

Ring kloster nævnes første gang 1203 14/11 i bisp Peder Vagnsens store gavebrev til domkirken og kapitlet, i hvilket prioren Niels optræder som vidne, men det er formodentlig noget ældre³²). Det var bygget på en lille halvø i Skanderborg sø, men af dets bygninger er ikke det ringeste tilbage. Derimod er der fundet flere grave, og nogle perler til en rosenkrans fra en af dem findes nu i »Den gamle By«, og at dømme efter den smukke altertavle i Østbirk kirke fra 1480, der først 1582 blev hentet fra klostret, har det på denne tid ikke været fattigt³³). I middelalderens testamenter nævnes det et par gange, 1292, da en nonne af sin søster Gyde fik skænket en guldring, og 1345, da priorissen fru Cathrine modtog en pengegave³⁴), og hvis klostrets forskellige adkomstbreve på gods var kendt, ville man

²⁹) Scr. Rer. Dan., VII, p. 9.

³⁰) Danmærkis oc Norgis Fructbar Herlighed, II, p. 646.

³¹) Ellen Jørgensen: Studier over danske middelalderlige Bogsamlinger, Hist. Tidsskr. 8, IV, p. 39.

³²) Dipl. Dan. 1, IV, nr. 82.

³³) Vilh. Lorenzen: De danske Benediktinerklostres Bygningshistorie, 1933, p. 122-23.

³⁴) Testamenter fra Danmarks Middelalder ved Kr. Erslev, 1901, p. 38 og 89.

sikkert se, at den jyske adel sluttede op om det. Det må dog bemærkes, at der ikke vides noget om, at Stig Andersens slægt har været knyttet til Ring kloster. Den havde snarere fra gammel tid forbindelse med Essenbæk kloster, hvis munke også tilhørte *benediktinerne*.

For nonneklostrene afgang alt af administratorens dygtighed og pålidelighed, og en episode i Ring klosters historie minder om de bryderier, som kunne opstå³⁵).

Allerede før reformationen blev klostrets gamle selvstændighed indskrænket, idet Christian 2. 1520 forlenede Knud Henriksen Gyldenstjerne med det³⁶), og senere gik det over til Claus Gjordsen, hvorefter Mogens Gøye 1532 fik det i forlening³⁷). Da han døde 1544, fik Herluf Trolle det i pant for 4000 rhinske gylden med forpligtelse til at sørge for de endnu levende nonner og tjene med 4 mand³⁸), og 1547 blev pantet forhøjet med 1000 daler³⁹). Birgitte Gøye overtog det efter mandens død, men 1571 blev det indløst⁴⁰). Dermed begyndte godset at blive splittet, og noget blev lagt under Skanderborg, som kongen yndede⁴¹). 1579 ophævedes klostrets birk, der blev henført under Voer herredsting⁴²). Længere er det ikke nødvendigt at følge dets skæbne, da det nu var underkastet samme behandling som alle andre krongodser. Da Albert Skeel til Fussingø 1634 foruden forskelligt andet også fik 1 bol i Revn med et ålehus, tør man sikkert i dette mageskifte se det fastslået, at den gamle ålegård fulgte den samme skæbne som klostret, det i mange år havde tilhørt⁴³). Benævnelsen ålehus må foreløbig henstå som et hapax legomenon, men der er næppe tvivl om, at det er det sidste minde om ålegårdene, som første gang dukker op i historien 1257.

³⁵) Carl Neergaard: En Begivenhed i Ring Klosters Historie. Kirkehist. Saml. 4, I, p. 493 ff.

³⁶) J. B. Daugaard: Om de danske Klostre i Middelalderen, 1830, p. 422.

³⁷) Kong Frederik den Førstes danske Registranter ved Kr. Erslev og W. Møllerup, 1879, p. 467.

³⁸) Danske Kancelliregistranter 1535–1550 ved Kr. Erslev og W. Møllerup, 1881–82, p. 270.

³⁹) l. l., p. 368.

⁴⁰) Kanc. Brevb. 1571 29/3 og 16/4.

⁴¹) Kanc. Brevb. 1576 29/4.

⁴²) Kanc. Brevb. 1579 11/12.

⁴³) Kronens Skøder, I, ved L. Laursen, 1892, p. 477.